

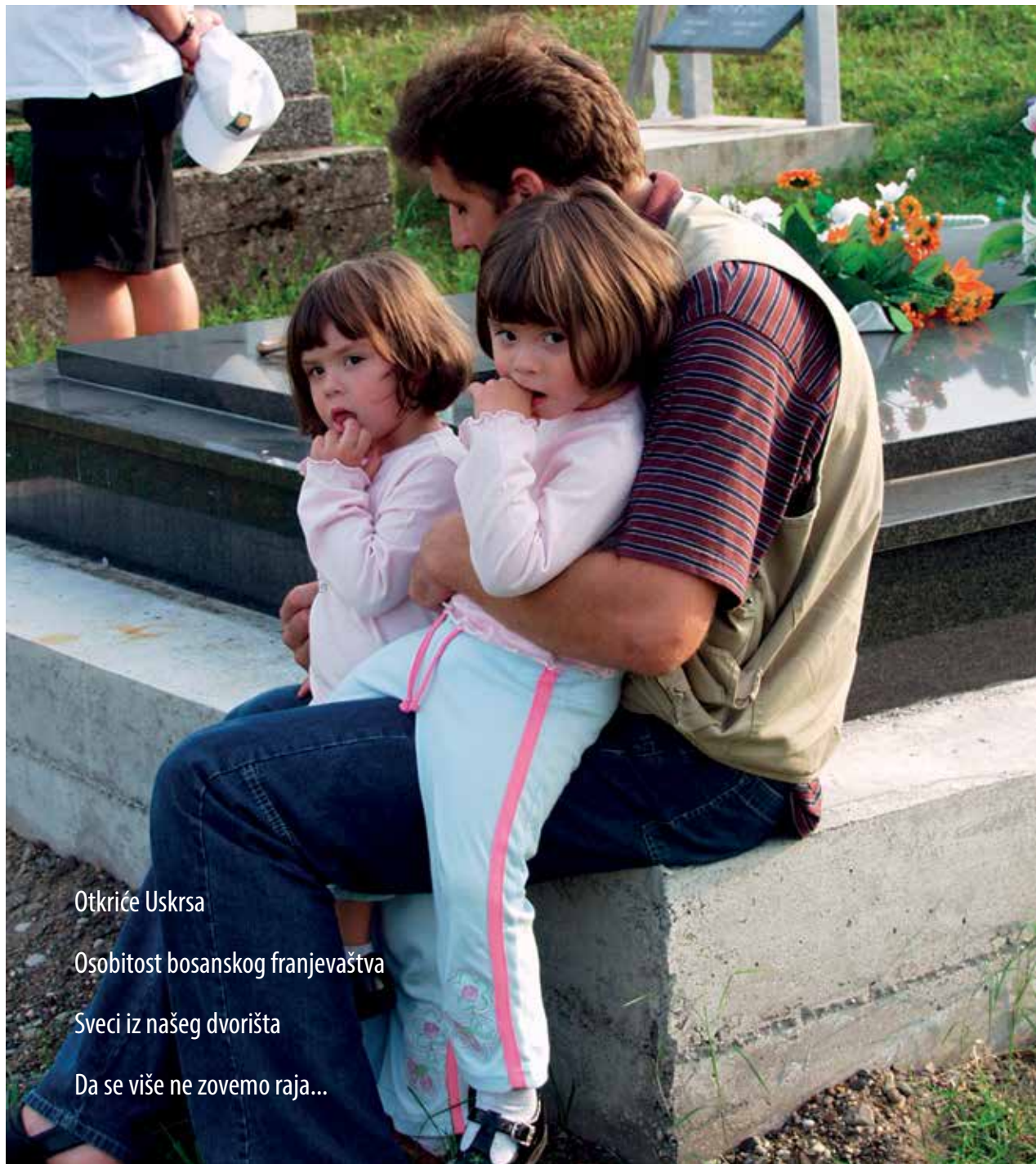

FRA LOVRO

Glasilo Vicepostulature
sluge Božjega
fra Lovre Milanovića

GODINA III. Broj 7 Uskrs, 2017.

Cijena 2 KM

Otkriće Uskrsa

Osobitost bosanskog franjevaštva

Sveci iz našeg dvorišta

Da se više ne zovemo raja...

Jesmo li mala Crkva?

Više puta sam u protekle dvije godine sudjelovao u nekim usmenim raspravama, napose među svećenicima, o pokrenutom kanonskom postupku za proglašenje blaženim odnosno svetim fra Lovre Milanovića. Sadržaj tih razgovora sažeo bih u dva-tri pitanja:

Jesmo li fra Lovru trebali posve zaboraviti i ostaviti da živi negdje u prošlosti, u pričama i legendama o njegovu životu i pogibiji, umjesto što smo pokrenuli ovaj proces? Treba li fra Lovro svakom od nas osobno, treba li našem narodu i Katoličkoj crkvi, napose Crkvi u Bosni i Hercegovini? Trebaju li nam uopće sveci?

A onda je do mene došao nevelik tekst mons. Tome Vukšića u kojem on govori o žrtvama komunističkog režima u bivšoj Jugoslaviji. Biskup Vukšić piše kako su mnogi među njima svoj život završili kao pravi kršćanski mučenici te pri kraju teksta naglašava:

„Otkriti ih i predstaviti ih bila je naša moralna obveza, jer zaboraviti ih bio bi neoprostiv grijeh. Ustvari, svaka Crkva koja bi pala pred napašću da zaboravi vlastite svjedoke vjere i eventualne heroje svetosti, unaprijed bi samu sebe osudila da bude mala Crkva...”

Tekst me ohrabrio u uvjerenju da se s fra Lovrom nije pogriješilo! Ljudima, naime, trebaju zagovornici kod Boga! Navlastito trebaju danas kad uvidamo da smo sve manje sposobni svakodnevno živjeti svoju vjeru i dalje je prenositi.

A fra Lovro se pokazao upravo takvim, pravim zagovornikom. Da nije, odavno bi zamro svaki spomen na njega, kao što je zamro na mnoge druge bosanske franjevce; ne bi se već više od dva stoljeća iz dana u dan bez nekog institucionalnog poticaja na njegovu grobu u Turiću, posebice na *njegovu mladu nedjelju*, okupljali brojni ljudi i molili u svojim ljudskim potrebama... Za njih je on već odavno svetac, bez obzira što službeno još uvijek nije proglašen takvim. Vjernički puk je zapravo pokrenuo ovaj proces. Mi smo ga nedavno samo institucionalizirali!

Sretan Uskrs!

Urednik

Sveci iz našeg dvorišta

Je li potrebno tolikom broju mučenika i svetaca dodavati i neke naše koji do sada nisu prošli strogu proceduru kanonizacije?

Piše: **Mons. dr. Tomo Vukšić**

Postoje pouzdani podaci i svjedočanstva da je mnogo stradalih osoba iz Hrvatske i BiH život završilo kao pravi kršćanski mučenici, ali je do sada postupak kanonizacije pokrenut i doveden do beatifikacije za Alojzija Stepinca, pet časnih sestara Drinskih mučenica i Miroslava Bulešića, no ozbiljna istraživanja su započela također u drugim biskupijama i redovničkim zajednicama...

Kad se bavimo ovakvim temama, a posebice u nastojanju da se među svjedocima vjere pronađu konkretni slučajevi svetosti i mučeništva, treba izbjeći opasnost da se proizvodi novu mržnju, onu protiv progonitelja, jer bi to bilo kršćanski neprihvatljivo i sigurno protiv *amor fidei* (ljubav prema vjeri) svjedoka, svetaca koji su već kanonizirani, kao i onih koje tek treba otkriti i kanonski provjeriti.

Otkriti ih i predstaviti ih bila je naša moralna obveza, jer zaboraviti ih bio bi neoprostiv grijeh. Ustvari, svaka Crkva koja bi pala pred napašću da zaboravi vlastite svjedoke vjere i eventualne heroje svetosti, unaprijed bi samu sebe osudila da bude mala Crkva...

Glavna zadaća cijelih društava u srednjoj i istočnoj Europi stoga je potreba čišćenja pamćenja, koja će biti utemeljena na primjeru svetaca, i duhovno oslobođenje duša. Ovo nije poziv na zaborav patnja i žrtava, niti progonitelja, već je opća moralna obveza da bi se unaprijed spriječila ponovna uspostava zla, da bi se izbjegla mogućnost da zlopamćenje ima posljednju riječ, da bi se uspostavila rav-

noteža između tradicije pomirenja i tradicije moći, a sve u službi poštovanja Božje volje i dostojanstva ljudske osobe na putu njezina nasljedovanja Kristova primjera.

Kršćanski mučenik je potpun vjernik, kršćanin koji je posvema uspio, jer je u svojoj vjernosti slijedio primjer Krista raspetoga, živio je ljubav dokazujući to i u ekstremnom iskušenju. Upravo takav *amor fidei* (ljubav prema vjeri) stvara mučenika. Odnosno, kao što je napisao sveti Augustin: *Martyres non facit poena, sed causa* (mučenicima ne čini muka nego razlog) (PL 36,340).

Dodatni argument koji podržava crkveno promicanje svih ovih svjedoka vjere sastoji se u potrebi da se ima primjere življene vjere *in loco* (iz svoje okoline), koji bi ohrabivali nove generacije kršćana u njihovoj misiji svjedočenja. Tojest, pored čašćenja svetaca opće Crkve, za kršćanina je važno častiti također mjesne mučenike. U svoje vrijeme to je mudro objasnio sveti Maksim iz Torina (†420 oko):

„Dok (...) trebamo s velikom pobožnošću slaviti rođendan svih svetih mučenika, ipak trebamo s većim poštivanjem brinuti se za svetkovinu onih koji su svoju krv prolili među našim kućama. Jer, iako su svi sveti posvuda prisutni i svima koriste, ipak oni koji su za nas podnijeli žrtvu su posebni zagovornici kojima se treba povjeravati.

Mučenik, (...) svojom patnjom postiže nagradu a sugrađanima nudi primjer, za sebe postiže smiraj, za sugrađane spasenje. (...)

Zato je Gospodin htio da u raznim mjestima i u cijelom svijetu bude mučenika, kao svjedoka koji su na neki način još uvijek prisutni da nas potiču primjerom svog ispovijedanja vjere. (...)

Stoga, braćo, častimo mučenike iz naših gradova na ovom svijetu, da bismo ih imali kao branitelje na drugom. Ni u čemu zapravo ne možemo biti rastavljeni

od njih, ako njima budemo blizi u pobožnosti, kao što su njihove kosti materijalno prisutne među nama“ (PL 57,427-428).

Poruka njihova svjedočenja je važna također za naše pluralističko društvo jer, nakon kumira fašizma, nacizma i komunizma, božanska istina danas treba biti propovijedana protiv kumira relativizma. U njemu nerijetko Bog biva zaboravljen. To sa sobom donosi tihi apostaziju, koja se očituje u nijekanju objektivne istine i koja, kao jedinu pozitivnu vrijednost, promiče toleranciju, dijalog i slobodu.

U mjeri u kojoj se nastanio među kršćanima, relativizam se pretvara u opoziv kristologije, u svođenje Crkve na razinu humanitarne organizacije i čuvarice vlastite kulturne prošlosti, u smanjivanje sakramentalnoga pastoralala, u pretežito intelektualni odgoj svećenika i njihovo djelovanje u zajednici, u nijekanje prirodnoga prava, u otpor prema učiteljstvu Crkve i u promicanje takozvane autonomne savjesti...

Poruka kršćanskih svjedoka i mučenika, lišena svake mržnje i bilo kakva fanatizma, suobličujući se Kristovu primjeru, predlaže ljubav i društvenu slogu. Upravo u tomu prepoznaje se njezina specifična razlika od svih ne-kršćanskih prijedloga „mučeništva“, često i vrlo nasilnoga, što je čini vrlo važnom i konstruktivnom u suvremenom pluralističkom svijetu.

(Iz govora na predstavljanju knjige *Svjedoci vjere* 8. ožujka 2017. na sveučilištu Gregoriana u Rimu)

OTKRIĆE USKRSA

Lice Boga suputnika i supatnika

Piše: **dr. fra Stipo Kljaić**

Ukoliko bismo htjeli u jednoj jedinoj rečenici odgovoriti na čemu se temelji vjera kršćana, mogli bismo, uvjetno govoreći, možda reći ovako: na jedinstvenom i nepovijesnom događaju uskrsnuća Isusa Krista, Boga i čovjeka. Ako Krist – kako reče sv. Pavao – nije uskrsnuo, uzalud je vjera naša. Ono što Isusa razlikuje od svih drugih nije njegovo tajnovito rođenje (gotovo su svi utemeljitelji religija rođeni na neobičan način); nisu to ni čuda koja je činio (čuda su, na primjer, činili i egipatski vračari); nije to ni dobro koje je tako predano činio drugima (toliko je dobrih ljudi koračalo zemljom); nije to na koncu ni patnja koju je podnio (mučenička smrt je gotovo u pravilu kraj velikih osoba), nego je to njegova *smrt za druge i uskrsnuće*. Osobito uskrsnuće.

Sve počinje uskrsnućem

Uistinu, Isusovo uskrsnuće jest prekretnica: sve počinje uskrsnućem. Ono je najvažniji događaj u životu i smrti Isusa Krista, ali i njegovih sljedbenika, kršćana. Iako je rođenje Isusovo – koje slavimo u svetkovini Božića – neosporno važno, ipak je Uskrs važniji: bez uskrsnuća ljudi se ne bi puno ni zanimali za Isusovo rođenje. S Isusom se zbililo ono što se inače zbiva s nama ljudima: tek nakon nekog posebnog događaja pojedince drugi ljudi se počinju raspraviti tko

je taj; tek kada netko napravi nešto izvanredno dobro ili loše pitamo se tko su mu roditelji, „od čijih je kuća“ i tomu slično. Zbog nesvakidašnjosti i neobičnosti Isusov život je bio drugima prilično zanimljiv, no pravo zanimanje započinje tek nakon uskrsnuća: svi novozavjetni tekstovi – upravo čitav Novi zavjet – napisan je iz postuskrsne perspektive, dakle, poslije Uskrsa.

Ponekad se čudimo kako je toliko trebalo Isusovim učenicima da povjeruju u njegovo uskrsnuće. Počevši od Marije Magdalene koja među prvima zatiče Isusov prazan grob pa sve do nevjernog Tome; prvi će se kršćani stalno boriti s teškoćom vjere u uskrsnuće Isusovo. Marija Magdalena je tužna jer su „Uzeli njezinog Gospodina i ne zna gdje su ga odnijeli“. Ona – što je sasvim normalno – žali za Isusovim mrtvim tijelom, i ne pomišlja na mogućnost da je živ. Susret s Uskrslim, s živim Isusom, mijenjat će njihovu vjeru i živote: do te mjere da će mnogi upravo iz vjere u Isusovo uskrsnuće položiti svoje živote.

Zašto se s Isusovim uskrsnućem sve mijenja? Zato što je ono bilo radikalna novost. Mi gotovo već dvije tisuće godina slavimo Uskrs i pomalo smo svikli na njega. Smatramo da se dogodilo nešto posve normalno i zaboravljamo njegovu tajnovitost i skrovitost. Stvarnost je, pak, sasvim drugačija: dogodilo se nešto posve nenormalno, nešto što se nikada prije – a ni poslije – nije dogodilo. Dogodilo se da je Isus pobijedio smrt: da je uskrsnuo. Istina, ljudi su i prije vjerovali u neki oblik uskrsnuća, no većinom u uskrsnuće kao budući, tajnoviti događaj koji posve izmiče provjerljivosti i koji se događa s onu stranu života: tamo gdje čovjek ničim ne može doprijeti. No, što je s Lazarom ili sinom udovice koje je Isus uskrsnuo? Nisu li i to primjeri uskrsnuća? Nisu, zato što oni

Vlatko Blažanović, *Uskrsnuće*
(župna crkva u Čukliću kod Livna)

nisu uskrsnuli, nego je njih Isus – snagom svoje božanske moći – povratio iz smrti u život. Oni, jedanput od Isusa oživljeni, ponovno su morali umrijeti. Vraćeni su iz smrti u ovaj zemaljski život podložan patnji i umiranju i nisu, kao Isus, prešli u drugi, novi život kod Boga, odakle je – kao Bog – i došao.

Teško shvatljiva stvarnost

Uskrsnuće, prijelaz iz zemaljskog života u vječni život kroz smrt, jest teško shvatljiva stvarnost: izmiče sposobnostima našeg razuma. Ne postoje svjedoci uskrsnuća: nitko ne zna kako se događaj uskrsnuća točno odigrao. Odvaljen kamen i prazan grob jesu nijemi svjedoci: oni svjedoče da Isusovo tijelo više nije u grobu, no ne govore kako se njegov nestanak dogodio. Postoje, međutim – što je puno važnije – svjedoci Uskrsloga. Postoje osobe – i to nemali broj – koje su

susrele uskrslog Isusa. Zahvaljujući njima, i preko njih, širila se vjera u izvanredni Božji čin uskrsavanja raspetog i umrlog Isusa.

U razumijevanju i vjerovanju u Isusovo uskrsnuće od velike je važnosti njegova smrt na križu, jer se u njoj dogodilo nešto posve novo. Čovjek, u svim religijama, pokušava predstaviti boga na antropomorfan način, s ljudskim karakteristikama. Tako se boga slika i crta odnosno zamišlja kao lijepoga. Bog mora, zamišljaju, biti izrazito, nadnaravno lijep jer je bog. Bog mora biti i silan, snažan, moćan: stoga ga često ljudi u povijesti zamišljaju kao krupnog, mišićavog muškarca. Nadalje, iz straha i poštovanja prema božanstvu, boga su zamišljali i kao strogo: prikazivali ga kao pravednog suca koji ozbiljnog i smrknutog lica sjedi na prijestolju i sudi svakome. Tako su ljudi sebi zamišljali boga kroz čitavu povijest do dolaska Isusa Krista.

Novo lice Boga

S Isusom se otkriva jedno novo lice Boga: Bog koji pati. To je ogromna novost. Mi kršćani vjerujemo u Boga koji pati s čovjekom i, što je još važnije, pati za čovjeka. Lice Boga patnika – koje križ predstavlja – jest nada kršćanima, nada da je Bog s njima u njihovim patnjama koje ne završavaju na križu nego nestaju u uskrsnom jutru. Često nismo ni svjesni veličine dara koji smo Isusovim raspećem i uskrsnućem dobili: Bog nam je postao suputnik i supatnik u našim patnjama i darovao nam mogućnost da – ukoliko to želimo – po njegovoj patnji budemo spašeni. Isusovo uskrsnuće nije nikakav privatni, samo njegov čin, ono je nada svima koji u njega vjeruju: nada u prestanak osobnih patnji, nada u bolje sutra, u konačnici: nada u vječni život.

POSTUPAK BEATIFIKACIJE I KANONIZACIJE U KATOLIČKOJ CRKVI (IV.)

Članovi sudišta i njihove službe

Piše: **prof. dr. fra Velimir Blažević**

Prema ranijem zakonodavstvu i praksi Kongregacije obreda, put do tzv. *uvođenja kauze*, tj. službenog otpočinjanja istraživanja i procjenjivanja života kandidata za blaženika ili sveca, bio je dug i složen. Sada, kad biskup sudi o uputnosti uvođenja kauze i sam je uvodi, stvar je jednostavnija.

Uvođenje kauze i uspostavljanje sudišta

O načinu uvođenja kauze nema posebne odredbe, ali nakon što dobije *nihil obstat* Svete Stolice, biskup ili izda poseban dekret u kojem navodi da je prihvaćen zahtjev postulatora i da se pokreće postupak o životu, krepovima i glasu svetosti, odnosno o mučeništvu, sluge Božjega, ili da se u dekretu o uspostavljanju sudišta navede da je prihvaćen zahtjev postulatora, i da se tim dekretom uvodi kauza kanonizacije i naređuje pokretanje postupka. Uvođenje kauze ne jamči i da će ona imati uspješan završetak. To znači samo da za nju postoji valjan temelj; da Crkva kauzu uzima u razmatranje, i da se ona iznosi pred sudište. Poslije uvođenja kauze u postupak, kandidat za blaženika može se nazivati *sluga Božji*, ali mu se ne može iskazivati javni kult.

U dekretu o uvođenju kauze i uspostavljanju sudišta, ako biskup ne želi sam preuzeti ulogu suca istražitelja, imenuje se delegirani sudac ili biskupov ovlaštenik, promicatelj pravde i bilježnik. Iako nije propisano, prikladno je i uobičajeno da se izdaju i zasebni dekreti imenovanja za svaku od navedenih službi sudišta.

Promicatelj pravde fra Ivan Sesar polaže zakletvu pred kardinalom Vinkom Puljićem

Biskupski ovlaštenik

Ako postupak neće voditi mjerodavni biskup osobno, on može u tu svrhu imenovati svoga ovlaštenika, i njemu povjeriti službu suca istražitelja. Taj ovlaštenik, ili delegirani sudac, mora biti svećenik, stručan u bogoslovlju, kanonskom pravu, a ako se radi o drevnim kauzama, i u povijesti. Ne može biti imenovan svećenik koji pripada istoj ustanovi posvećenog života ili družbi apostolskog života čiji je član bio i dotični sluga Božji. Biskupski ovlaštenik, da bi mogao uspješno voditi postupak i postavljati prikladna pitanja u ispitivanju svjedokâ, treba dobro proučiti život sluge Božjega.

Na službu i među ovlasti biskupskog ovlaštenika spada: odrediti mjesto i vrijeme sjednica i ispitivanja svjedoka ili preuzimanja dokumenata; pozivati svjedoke; tražiti da polože prisegu i postavljati im pitanja; zabraniti postulatoru da prisustvuje ispitivanju nekih svjedoka; tražiti da se saslušaju svjedoci *ex officio* (po službenoj dužnosti); ograničavati prevelik broj svjedoka; tražiti da se predoče isprave koje se odnose na kauzu; preuzimati isprave koje podnese postulator; upućivati molbene zahtjeve u druge biskupije; nametnuti obdržavanje tajne svjedocima i stručnjacima; imenovati tumače; odrediti stručnjake; objaviti spise postupka; dopustiti dopunu istrage.

Ako to ne obavi sam biskup, biskupski ovlaštenik treba pregledati grob sluge Božje-

ga, kuću u kojoj je umro i mjesta u kojima mu se moglo iskazivat štovanje, te dati izjavu o obdržavanju odredbe pape Urbana VIII. o neiskazivanju štovanja. Na završetku postupka biskup ili biskupijski ovlaštenik trebaju poslati kardinalu prefektu Kongregacije za kauze svetih pismo o vjerodostojnosti svjedokâ i o zakonitosti provedenog postupka.

Promicatelj pravde

Osnovni zadatak promicatelja pravde u sudskim postupcima je briga za javno dobro. Budući se smatra da je u kauzama beatifikacije i kanonizacije riječ o javnom dobru, potrebno je da promicatelj pravde sudjeluje i u tim postupcima.

Promicatelja pravde imenuje biskup, a na tu službu može biti postavljen samo svećenik stručan u bogoslovlju, u kanonskom pravu i, ako se radi o drevnim kauzama, također u povijesti. Ne može biti na tu službu imenovan član koji pripada istoj ustanovi posvećenog života ili družbi apostolskog života kojoj je pripadao i sluga Božji. Njegova osnovna zadaća je da nadzire da se vjerno obdržava što je zakonom propisano za provođenje postupka; priprema pitanja za svjedoke, prikladna da se ustanovi istina o životu, krepovima ili mučeništvu, te o glasu svetosti ili mučeništva sluge Božjega. Treba prisustvovati ispitivanju svjedokâ, a ako je spriječen i ne bude prisutan, treba poslije pregledati spise, i može primijetiti ili predložiti ako bude smatrao što potrebnim i prikladnim.

Kad se prikupe svi dokazi, promicatelj pravde treba razmotriti izjave svjedokâ i pregledati spise i isprave, da bi mogao tražiti dodatna istraživanja, ako mu se učini potrebnim. Nakon što se spisi postupka objave, promicatelj pravde pregleda jesu li svi spisi i isprave koji se odnose na predmet istraživanja prikupljeni i jesu li obdržavani zakoni u odvijanju pojedinih sjednica.

Bilježnik fra Danimir Pezer polaže zakletvu pred kardinalom Vincom Puljićem

Bilježnik

Kao javna osoba, imenovana od mjerodavne vlasti, bilježnik zapisuje i u pisanoj formi ovjerava ono što je učinjeno u njegovoj nazočnosti. U kauzama beatifikacije i kanonizacije imenuje ga biskup. Tu službu ne mora vršiti svećenik, nego na nju može biti postavljen bilo koji vjernik katolik, a može se, ako je potrebno, imenovati i pridodani bilježnik, koji pomaže bilježniku ili ga zamjenjuje u slučaju spriječenosti. Nema smetnje da službu bilježnika ili pridodanog bilježnika vrši član ustanove posvećenog života ili družbe apostolskog života kojoj je pripadao sluga Božji.

Zadaća bilježnika je da sastavlja spise istraživanja prema uputama biskupskog ovlaštenika, da zapisuje izjave svjedokâ i sve što se događa na svakoj pojedinoj sjednici, naznačujući mjesto, sat, dan, mjesec i godinu kada je sjednica održana, i da spise postupka potpisuje, inače su ništavni.

Ne mora bilježnik sam materijalno voditi zapisnik, nego ga, u nazočnosti bilježnika, za vrijeme saslušanja svjedoka može na pisaćem stroju tipkati netko drugi, a bilježnik ga mora osobno potpisati. Dopušteno je izjavu svjedoka uzeti na magnetofon, ali je svjedok treba preslušati i mora mu se dati mogućnost da svoju izjavu dopuni, mijenja, ispravlja.

/Nastavit će se/

Osobitost bosanskog franjevaštva

Piše: **dr. fra Marinko Pejić**

Ukoliko je evanđelje zajednički temelj i uvjet svake kršćanske duhovnosti, može li se govoriti o više kršćanskih duhovnosti, u čemu je princip različitosti i jesu li te različitosti legitimne?

Princip specifičnosti je prije svega u posebnom načinu gledanja na cjelokupni sadržaj vjere. Taj osobni način doživljavanja, ili prizma kroz koju promatramo cjelovito kršćansko iskustvo kao takvo, jest princip različitosti i u potpunosti je legitiman. To se naravno odnosi na pojedince kao i na zajednice ili duhovne škole.

Franjevačka duhovnost ima svoj izvor u duhovnom iskustvu Franje Asiškog, u načinu na koji je otkrio i živio vrijednosti evanđelja. Međutim, bogatstvo osobnog duhovnog iskustva ima snagu inspiracije za druge ljude. Franjo je kroz povijest imao upravo takvu ulogu: konstantno pozivati franjevce da modeliraju vlastitu duhovnost prema njegovu osobnom primjeru.

U formiranju duhovnih školi središnje mjesto imaju pojedinci-utemeljitelji, ali i ti utemeljitelji žive u konkretnom povijesno-kulturnom kontekstu, koji ima važnu ulogu u formiranju njihova duhovnog iskustva. To načelo vrijedi i za kasnije prenošenje karizme utemeljitelja. U svom širenju po svijetu franjevačka karizma se susrela sa konkretnim i različitim crkveno-društvenim prilikama, što je urodilo i mnoštvom različitih utjelovljenja franjevačke duhovnosti u mnoge narode i kulture.

Franjevački red stiže u Bosnu u jednom, duhovno vrlo plodnom periodu svoga ra-

zvoja. To je vrijeme pokreta *Opservancije* u Redu, vrijeme vraćanja izvorima franjevačke duhovnosti nakon teškog razdoblja unutarnjih previranja. Franjevci koji su u početku dolazili u Bosnu bili su nadahnuti živom željom prenošenja najautentičnije franjevačke tradicije.

Od toga vremena franjevci su neizbrisivo utisnuli svoj pečat u duhovno biće Bosne. Bosanska duša postaje vidno i franjevačka duša. Koji su to aspekti franjevačke duhovnosti koji su najviše došli do izražaja u Bosni? Odgovor na ovo pitanje vjerojatno je i odgovor na pitanje o specifičnosti bosanske franjevačke duhovnosti.

Osim temeljnog duhovnog iskustva utemeljitelja, vjerujem da odlučujuću ulogu u formiranju jedne, da tako kažemo, "lokalne" duhovnosti imaju i prilike vremena i prostora. Neke osobine franjevaštva mogle su doći više do izražaja od drugih jer su to okolnosti dopuštale ili uvjetovale. Puno je vrijednosti kojim je franjevaštvo obogatilo bosansku kulturu i duhovnost, i nije lako izdvojiti samo neke od njih. Ja ću ipak istaknuti dvije, koje držim temeljnim za franjevačku duhovnost općenito, a koje su u Bosni dobile i svoju potvrdu i možda jednu od uspješnijih povijesnih realizacija:

Bliskost sa narodom

Jedno od temeljnih iskustava sv. Franje je bliskost s malenima i solidarnost s rubnima društva, jer je i Krist "ponizio sam sebe i uzeo lik slugu". Živjeti evanđelje s pozicija siromašnih, slabijih, postala je bitna karakteristika franjevačke duhovnosti. Pri svome širenju na nova područja, zemlje i narode, franjevci bi se redoviti vezali uz siromašne slojeve stanovništva i s njima dijelili sudbinu. Možda zbog toga pastoralno nisu bili uvijek "najefikasniji" kao neki drugi redovi koji su

se vezivali za vladajuće slojeve društva i tako utjecali na cjelokupno društvo. Franjevci su rijetko bili dijelovi struktura vlasti i u svom djelovanju se rijetko mogli koristiti konkretnim strukturalnim pogodnostima. Ukoliko je to karakteristično za cjelokupni Red, još više je točno za bosansko franjevaštvo.

Od svoga dolaska u Bosnu sve do sada, franjevci nikada nisu živjeli u potpuno uređenim crkveno-društvenim uvjetima, naprotiv, vladajuće strukture rijetko su im bile sklone. Dugi niz stoljeća bosanski franjevci se formiraju u sredini i Crkvi koja nije većinska, nisu nikada živjeli u onom što se nazivalo “kršćansko društvo” nego su sa svojim pukom dijelili sudbinu „patničke Crkve“. Taj nedostatak konfesionalnog trijumfalizma bitno je pozitivno utjecao na duhovnost franjevacu da ostane autentično evanđeoska i bliska čovjeku, naročito onima koji na drugu pomoć računati ne mogu.

Ove karakteristike su urodile iznimnom povezanošću franjevacu s narodom, što je i danas glavni razlog privlačnosti franjevačke karizme za mnoge mlade ljude u Bosni.

Spremnost na dijalog s drugima

I druga važna karakteristika bosanskog franjevaštva, stav otvorenosti prema drugima i drugačijima, jedno je od temeljnih iskustva sv. Franje. Način na koji je on susretao svako ljusko biće, prije svega kao Božje stvorenje vrijedno svakog poštovanja, jer je stvoreno na sliku Božju i jer je Sin Božji umro za njega, u bitnom je preneseno i na kasniju franjevačku tradiciju. Franjevci su u Bosni od samih početaka dijelili svoj životni prostor s pripadnicima drugih vjerskih uvjerenja i crkvenih pripadnosti, što je u bitnom obilježilo i njihovu duhovnost i dovelo do izražaja ovu Franjinu i općefranjevačku osobinu.

Za franjevce u Bosni dijalog s drugima je imao uvijek osobni karakter, jer susreću se konkretni ljudi, a ne ideje ili sustavi. Konkretni ljudi žive ili ne žive zajedno, poštuju se ili mrze. Takav je bio Franjin susret sa sultanom El-Malikom, takav je bio susret fra Anđela Zvizdovića sa sultanom El-Fatihom. Oba su bila susreta dvojice ljudi koji nisu gledali nužno neprijatelje jedan u drugom, nego su znali otkriti ono najbolje, božansko, u svakom čovjeku. Onaj tko želi uistinu susresti drugoga mora mu pristupiti bez predrasuda, sa željom da ga istinski upozna i prizna njegove vrijednosti.

Sv. Franjo poziva svoje sljedbenike na pomirljiv stav prema svima, bez svađa, sumnjičenja i naročito bez nasilnog nametanja svoje istine drugome. U tome se poziva izravno na primjer našega Gospodina, koji je, iako savršeno znajući da mu je “Otac sve predao u ruke” (Iv 13,3. 13), ipak učenicima oprao noge. Naše viđenje istine ima više šanse da bude ispravno shvaćeno ako bude popraćeno s poniznom ljubavlju, koja ne želi dominirati sugovornikom, ne želi ga pobijediti, nego mu želi služiti. Ljubav nikada ne izdaje istinu, nego joj služi, jer onaj koji je Istina sama nije nametnuo svoju istinu nego je oprao noge onima koje je stvorio (T. Mathura).

Kardinal Puljić u Srednjoj Slatini 23. srpnja 2004.

Župa Srednja Slatina

Piše: vlč. Ilija Orkić

Župa Svetog Franje Asiškoga u Srednjoj Slatini osnovana je 1972. godine odvajanjem od župe Tramošnica. Prvi privremeni župnik, odmah po osnivanju župe u mjesecu kolovozu, bio je vlč. Nikola Pranjčić, mlađi svećenik, koji je mjesec dana stanovao u sakristiji crkve. Crkva se, naime, nekoliko godina ranije počela graditi, a tek će se nakon osnivanja župe izgraditi i župna kuća.

Sveti Franjo – veza s matičnom župom

Razlog osnivanja župe u Srednjoj Slatini je više nego očit: udaljenost od župne crkve sedam kilometara, jedno selo koje je kompaktno i broji gotovo tisuću Hrvata - katolika s tendencijom rasta.

Spomenute 1972. godine su se odlučili da patron bude Sveti Franjo Asiški - kako bi ipak na neki način ostali povezani s franjevcima koji su vodili župu Tramošnica, kojoj su prije pripadali. Župu je nadbiskup

dodijelio dijecezanskim svećenicima, a nakon kratkog boravka u župi vlč. Nikole, za župnika dolazi vlč. Josip Šušak, rodnom iz susjednog sela Kornica. U svojim sjećanjima Šušak govori o velikoj radosti vjernika zbog osamostaljenja Slatine: znalo se dogoditi da su majke ostavljale svoju djecu kod kuće, išle u dnevnicu kopati, a navečer bi donosile zaradu direktno u župni stan i davale je za daljnju izgradnju. On je stanovao u selu kod obitelji Tadije Galića, jer još nije bio izgrađen župni stan.

Tih godina se događa značajan razvoj sela, narod dobar i bogobožan, privržen crkvi i otvoren za nove sadržaje. Djeca su puno lakše dolazila na vjeronauk, nedjeljna posjeta crkvi je bila značajna i radosnija, a sasvim je normalno bilo da su sva djeca odmah i krštena, parovi crkveno vjenčani, bolesnici provideni. Valja istaknuti zauzet rad na pastoralnom području vlč. Ante Čondrića. Bio je pet godina župnik, i izuzetno obljubljen od svijeta. Važno je spomenuti i vlč. Ambrozija Mikića, desetogodišnjeg župnika, simpatična i niska stasa. Bio je neobičan zbog šala koje je volio i svima davao

nadimke. A njega su mlađi prozvali *Čvarak*, dok su svećenika stariji uvijek zvali *ujak*.

Nedavni rat ispraznio župu

Početak rata u proljeće 1992. godine je donio veliko zlo u cijelu Bosansku Posavinu. Svi srednjoslatinci su bili protjerani sa svojih ognjišta. Pokušaj obrane nije uspio, jer je jugovojaska potpomognuta lokalnim srpskim stanovništvom već puno ranije razradila plan premještanja stanovništva, i sustavno vršila strategiju "etničkog čišćenja" - dekreotizacije. Župnik Juro Čolić je spasio crkvene matice i urudžbeni zapisnik, a sve drugo je ostalo. Nije poznato gdje su stvari iz crkve i župne kuće, ali je poznato da su jednom došli kamionom iz Bosanskog Šamca i sve odvezli - negdje. Dobro bi bilo kada bi se netko odvažio i vratio sve uzeto.

Kao dan stradanja sela i župe uzima se 11. srpnja. Taj dan je i spomen misa u crkvi za sve nevino stradale, a u crkvi je postavljen vitraj Sv. Benedikta (slavi se 11. VII.), koji prikazuje stradanje mještana i bijeg samo s vrećicom u rukama.

Obnova spora, ali napreduje

Poslijeratna obnova je započela već 2001. godine, kada su mještani samoinicijativno platili čišćenje ruševina minirane crkve i župnog stana. Privremeni upravitelj bio je vlč. Željko Vlajić, koji je dolazio iz Čardaka povremeno. Pokušaj povratka i prvi dolazak u selo 1998. završio je kamenovanjem, što je dodatno u mnogima ubilo nadu i želju za povratkom. Za to djelo nepoznato je da je itko odgovarao, kao i za ona djela s početka rata.

U ljeto 2002. za župnika je imenovan vlč. Ilija Orkić. Odmah se dao na obnovu,

izgradnju župne kuće, a sam je stanovao kod obitelji Anke Baškarić godinu dana. Obilazi raspršene župljane u Bosni i Hrvatskoj, nastoji stvoriti normalne uvjete života, a često pomaže i povratnicima u zamršenoj zbrci s papirima: popunjavanje dokumenata za donacije, obilazak institucija u Šamcu, pronalaženje potencijalnih donatora za obnovu... Kao novost uvodi u župu dan župljana: *Slatinsko sijelo*, koje se događa uvijek 3. kolovoza.

U jesen 2009. za župnika dolazi vlč. Marko Stipić, koji nastavlja radove na crkvi i priprema je sa povratnicima za posvetu 2012. godine. Spram mogućnosti, zbog slabog zdravlja, vodi župu i obilazi povratnike, kojih je trenutno pedesetak.

Fra Lovro povezuje tramošnički kraj

Župe Gornja i Donja Tramošnica, Turić, Gradačac i Srednja Slatina su međusobno jako povezane. Ova veza je prisutna i danas. Jedan od razloga povezanosti jest i mučenik fra Lovro Milanović - Turički.

Veze Slatine i fra Lovrina groba imaju svoju dugu povijest. Odvajkada se hodočastilo na grob, a često se za obljetnicu njegova stradanja znalo dogoditi da netko ode na konak na grob. Hodočasnici bi se molili kod njegova groba, a svojim bolesnim ukućanima bi ponijeli svete vode ili grumene zemlje. Tom zemljom, raskvašenom, bolesnici bi se mazali i vjerovali u čudesnu pomoć i zagovor. Uz mazanje bi se i molili.

Povratkom svećenika u Turić, ponovno se organizirano svijet okuplja na njegovom grobu, a mnogi Slatinci rado dođu na misu i budu u procesiji sa svijećama do mjesta stratišta.

Da se više ne zovemo raja...

I pedeset godina nakon fra Lovrine smrti u Bosni se zapravo ništa nije promijenilo: i dalje se stradalo zbog pomisli da su ljudska prava i dostojanstvo namijenjeni svima

Piše: fra Mirko Filipović

U kakvu je društvenom i političkom okruženju živio i nasilno umro fra Lovro Milanović moguće je, djelomično, naslutiti i iz događaja koji su se zbili mnogo godina nakon njegove smrti.

Naime, tek 32 godine nakon fra Lovrina mučeništva sultan Abdul Medžid I. počeo je razdoblje postupnih reformi nazvanih *tanzimat*, koje je 3. XI. 1839. proglasio poznatim dekretom *Hatišerif od Gülhane*. Cilj tih reformi bio je modernizacija turskog društva prema europskom uzoru, a odredbe su jamčile sigurnost života, časti i privatnog vlasništva, pravedno javno sudstvo, jednakost vjera (muslimana i nemuslima-

na), reformu poreza i načina sakupljanja dažbina, mogućnost zapošljavanja svih u državnim službama i sudjelovanja u državnoj vojsci.

To, pak, znači da ništa od ovoga nije bilo ni sanjano u fra Lovrino doba početkom 19. stoljeća, kad je neki lokalni turski činovnik smatrao normalnim pucati u kršćanina, svećenika, zato što mu nije iskazao znak podložnosti, odnosno pripadnosti drugorazrednom sloju podanika Osman-skog carstva.

A kakvo je stanje bilo nakon ovih uredbi s najvišega mjesta svjedoči događaj koji se zbio 12 godina poslije sultanovog Hatišerifa. Godine 1851. u tiskari Ljudevita Gaja u Zagrebu tiskana je knjiga *Zemljopis i povijestnica Bosne* fra Ivana Franje Jukića, koji se na njoj potpisao kao Slavoljub Bošnjak, a na kraju knjige, u *nodostavku*, tiskao je promemoriju sultanu Abdul-Medžidu koja nosi naslov *Želje i molbe kristijanah u Bosni i Hercegovini*, a poznatija je u javnosti po prvoj točki zahtjeva, koja glasi: *Da se više ne zovemo raja...*

Ivan F. Jukić

Iza prve točke slijedi zahtjev da se kršćani zaštite pred sudom (t. 2, 3, 20), da oporezivanje bude izjednačeno za sve, da kršćani svoje poreze sami kupe i predaju ih veziru i da se ukine beglučenje (besplatni rad begovima) (t. 4, 5, 6, 8).

Traži se potom da gospodar ne može kmeta samovoljno otjerati sa zemlje (t. 10) da trgovina, zanati i služba u vojsci budu dostupni i kršćanima (t. 7 i 24), da bude sloboda u vjerskim stvarima (t. 15, 16, 17), sloboda zbora i dogovora (t. 27) i sloboda iseljavanja (t. 28).

Zahtjevi da država preuzme na sebe plaćanje činovnika (a ne da oni plaću naplaćuju mitom i globama), da popravlja putove i mostove, da uvodi pošte i ostale institucije nužne za trgovinu i zanatstvo, da plaća učitelje, da podmiruje trošak transporta vojske i premještanja državnih činovnika, da uvede državnu tiskaru i za kršćane, te da daje državne stipendije i kršćanskim učenicima – obrađuju se u točkama 12, 13, 14, 18, 19, 21.

Konačno, zahtjeva se također da se uredbe i zakoni trebaju izdavati na narodnom jeziku, jer ni bosanski muslimani (izuzev rijetkih) ne razumiju turski, a zemaljski prihodi i troškovi trebaju se javno saopćavati narodu (t. 25 i 26).

Desetljeće i više nakon sultanovih reformi Jukić, u ime kršćana, traži ono što je sultan načelno dekretom bio uveo, ali kršćanin je – kako Jukić kaže – „u Bosni i dalje ostao parija ili rob, a ne ponosna, drugima ravnopravna osoba“.

Promemorija ima 28 točaka, a prvi zahtjev „da se više ne zovemo raja, već građani i državljani!“ (t. 1). sažimlje ustvari sve druge.

Lijepo je danas čuti kako je ova promemorija fra Ivana Franje Jukića zapravo prva rezolucija o ljudskim i građanskim pravima pisana u Bosni i Hercegovini, ali za našu temu važnije je znati što se dogodilo kada je rezolucija, uz posredstvo austrijskih diplomata, prenesena do sultanova dvora.

Čim se u Istanbulu čulo za ove zahtjeve, strogo je ukoren upravitelj Bosne vezir Omer paša Latas, koji je inače gajio simpatije prema Jukiću kao intelektualcu, te je on hitro uhitio fra Ivana i poslao ga na carski sud. Ondje je zatvoren zbog veleizdaje, ali je uz diplomatsko posredništvo austrijskog konzula Antuna Mihanovića kazna svedena na zabranu ulaska u Bosnu.

Tako je fra Ivan Franjo Jukić povjerenje u iskrene namjere sultana Abdul Medžida platio najtežom kaznom koju je mogao zamisliti: da mu se ne da ući u domovinu. Pet godina kasnije, u trideset devetoj godini života umro je u Beču nakon operacije, a tijelo su mu pokopali u zajedničku grobnicu siromašnih koji ne mogu platiti svoj ukop.

Dogodilo se to 20. svibnja 1857., točno 50 godina nakon fra Lovrine smrti. Čak nakon pola stoljeća još jedan je fratar glavu gubio jer se u Bosni, usprkos reformama, ništa nije mijenjalo. Fra Lovro je umro šutke, fra Ivan žustro govoreći ono što sili nije bilo milo čuti. Svatko na svoj način, ali od istog uzroka i za isti ideal: kršćansko ljudsko dostojanstvo.

Biskup fra Grgo Ilić Varešanin

Fra Grgo Ilić Varešanin

biskup fra Lovrina vremena

Piše: **prof. dr. Mato Zovkić**

Marijan Karaula piše da je Stjepan Mila-nović, sin Ante i Katarine rođ. Strukić stupio u franjevački novicijat u petnaestoj godini života te uzeo ime Lovro, a redovničko odijelo mu je obukao provincijal fra Grgo Ilić iz Vareša, ali da još nije pronašao gdje je fra Lovro studirao teologiju niti tko i kada ga je zaređio za svećenika. Sačuvan je pisani podatak da je kao mladi franjevac svećenik bio raspoređen 14. lipnja 1803. za samostanskog vikara i kapelana u Kraljevoj Sutjesci, ali je sigurno da je koju godinu ranije bio zaređen.

Njegov službeni svjedok prigodom pridruživanja provinciji bosanskih franjevaca fra Grgo Ilić imenovan je godine 1793. po drugi puta provincijalom Franjevačke provincije Bosne Srebrene, u istoj godini kada je fra Lovro položio svećane zavjete. Tri godine kasnije, 1796., fra Grgo je bio imenovan biskupom koadjutorom (pomoćnikom) bolesnom apostolskom vikaru u Bosni biskupu fra Augustinu Batošu-Okiću, a već 17. studenoga 1798. preuzeo je službu

biskupa apostolskog vikara i vršio je do svoje smrti 1. ožujka 1813. godine.

Na početku svoje službe uputio je zambu austrijskom caru u ime tadašnjih oko 100.000 bosanskih katolika, tri franjevačka samostana i 32 župe da u cijelosti preuzme vlast nad Bosnom kao hrvatsko-ugarski kralj kome je Bosna nekoć pripadala (Srećko Džaja, *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće*, Zagreb 1971, 95).

On je godine 1802. samostalnu kapelaniju Tramošnica podigao na razinu župe, jer je imala kapelu, kuću za svećenika i dovoljan broj vjernika, među koje su spadali i stanovnici Turića.

U pismu nekom župniku u Hercegovini, upućenom iz Kraljeve Sutjeske 2. rujna 1808. godine, biskup Ilijić izvještava o općoj nesigurnosti, hajdučkim kidnapiranjima i velikim ucjenama. To se slaže s Bašeskijim *Ljetopisom* za razdoblje 1780.-1800., gdje je navedeno olako ubijanje ljudi bez suda, ubijanje iz zasjede, hajdučija (S. Džaja, 1971, 44-45). U to vrijeme po Bosni je harala suša u godinama 1796., 1801., 1802., 1803. te osobito 1807., a od 1813. do 1817. harala je kuga u nekim krajevima.

Unatoč umiranju od gladi i od kuge, prema izvještajima koje su biskupi apostolski vikari slali Svetoj stolici iz Bosne, broj katolika bio je 1786. godine 68.052, dvije godine kasnije 82.422., godinu prije fra Lovrine smrti 98.932, a godine 1813. već 107.183. To je za razdoblje od 1786. do 1813. povećanje za 39.101 ili 57,4% (S. Džaja, 1971, 164).

Bosna fra Lovrina vremena bila je balkanski pašaluk Otomanskog carstva, ali su do nje dopirali utjecaji događaja i strujanja iz Turske, Francuske, Austrije i Srbije s kojima su se morali nositi muslimanski i kršćanski stanovnici ove zemlje.

Položaj kršćana u Osmanskom carstvu

Za pravo razumijevanje događaja oko mučeništva fra Lovre Milanovića, potrebno je barem površno steći uvid u povijest društva u kojem se to dogodilo. Zato u nekoliko nastavaka prenosimo dijelove knjige dr. Srećka Džaje „Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće“ (KS,Zagreb,1971.)

Kad je na prijestolje stupio sultan Selim III. (1789-1807.), osmansko carstvo se nalazilo na rubu propasti, ugroženo izvana i iznutra. Selim III., kao prosvijetljeni apsolutist, pokušava provesti revoluciju odzgor reformirati Carstvo u stilu Josipa II. Počeo je s modernizacijom vojske po europskom uzoru, s uvođenjem tzv. *nizami džedid* (nova uredba) 1793. godine, a završio pokušajem uvođenja opće vojne obveze 1806. godine.

Financijsku osnovu svojih reformi Selim je potražio opet u uvođenju novih poreza, jer drugoga načina nije bilo. Ali je sve bilo i previše anarhično i konzervativno za bilo kakvu reformu. Reakcionarne i fanatične snage Carstva, u prvom redu janjičari i ulema, ujedinili su se i zbacili “bezbožnog sultana” te, uz opće klicanje naroda, doveli 29. VII. 1807. na prijestolje Mustafu IV., ali samo za kratko vrijeme.

Na pozornicu događaja stupio je Mustafa paša Bajrektor od Ruščuka. S 10.000 momaka došao je u lipnju 1808. godine u Carigrad, svrgnuo Mustafu IV. i htio ponovno postaviti na prijestolje Selima III. No, kako je ovaj u neredima bio zadavljen, za sultana je postavljen Mustafin brat Mahmut II. (1808-1839.), koji će opreznije nastaviti

Selimove reforme, služeći se lukavstvom i okrutnošću uspjeh će uništiti najdestruktivniju snagu Carstva - janjičare 1826. godine.

Reformna misao naći će svoje teoretsko očitovanje u hatišerifu od Gulhane 1839., kojim je formalno ukinut stari feudalni sustav i proklamirana jednakost svih građana Carstva pred zakonom, bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost, zagwarantirana sigurnost života i imovine, sloboda vjeroispovijesti i vjerske nastave, jednakost pri oporezivanju, u svjedočenju pred sudovima itd. - jednom riječju, moderne građanske slobode. Ali u tome času bila je to samo jedna proklamacija, kojom je postavljen samo teoretski temelj za pretvaranje jedne teokratske zaostale države u modernu sekulariziranu državu, što je također teoretski moguće. Ova povijesna i strukturalna kretanja Carstva urezivala su dubok trag u sudbinu balkanskih kršćana.

Općenito rečeno, stanje kršćana se pogoršalo u svakom pogledu. Pod pritiskom muslimanskih spahija, janjičara i provincijske administracije gotovo se gube tragovi spahijama kršćanima i pomoćnim vojnič-

kim redovima, u kojima su služili pretežno kršćani i uživali tzv. vlaški status. Ukoliko se nisu islamizirali, svedeni su na stupanj raje.

Ratovi osmanskog carstva pogoršali su status kršćana i zbog njihove kolaboracije s kršćanskim vojskama koje su prodirale na tursko područje, pa je došlo do znatnih migracija i emigracija stanovništva. U ratnim metežima većina je crkava i samostana stradala, a ponovno podizanje iziskivalo je ogromne sume novca zbog velike korupcije činovništva.

Korupcija je uhvatila dubok korijen i među pravoslavnim visokim klerom. Počevši od 18. st. pa dalje, visoke crkvene položaje među balkanskim kršćanima gotovo isključivo zauzimaju članovi, odnosno ekspanenti, diplomatski i financijski moćnih obitelji iz carigradske četvrti Fanara. Budući da je taj fanariotski kler svoj dolazak na položaje morao vrlo skupo plaćati Porti i njezinu činovništvu, - da bi došao do potrebnog novca, upuštao se u nezakonita i nasilna oporezivanja, ne samo svojih vjernika (pravoslavaca), nego i katolika. Takva praksa tih tzv. "grčkih vladika" pogoršala je odnose među kršćanima - katolicima i pravoslavcima - i međusobno ih još više otuđila.

Na prijelazu iz 18. u 19. st., kada iz Europe na Balkan počinje prodirati moderna sekularizirana nacionalna ideja, među balkanskim narodima pod turskom vlašću vlada ekonomska, klasna i vjerska podvojenost u zaoštrenom obliku. Podjela podanika Carstva na vjere, čiji su se pripadnici i klasno razlikovali, uhvatila je tako dubok korijen, da će izjednačenje vjere, klase i nacije umjesto teokratskih (milet) poprimati sekularizirane oblike i opteretiti nacionalno sazrijevanje i noviju povijest balkanskih naroda i tom vrstom nesporazuma.

Miris fra Lovrina groba

Kada su radnici postavljali novi spomenik, našli su u grobu neraspadnut desetak centimetara dug drveni križ, najvjerojatnije s krunice, i dva zuba

Piše: **fra Marijan Karaula**

Nakon ubojstva fra Lovrino je tijelo pokopano u obližnjem groblju sela Turić. Zašto baš u ovom a ne u tramošničkom groblju, budući da je on pastoralno djelovao u župi Tramošnica, ili pak u samostanskom groblju u Tolisi, kako je kod bosanskih franjevaca već odavno uobičajeno da se fratri ukopavaju u samostanskom groblju? Odgovor na ova pitanja na svoj način nudi do danas vrlo raširena predaja u tamošnjem narodu.

Kad su, kaže predaja, mrtvog fra Lovru s mjesta pogibije u Starom Selu željeli odvući na kolima u Tolisu da bi ga ondje sahranili, sa sporednog puta su bez ikakvih problema došli do glavnoga, ali tada su upregnuti volovi najednom stali kao ukopani, kao da vuku neki golemi teret. Predaja tvrdi kako volovi nisu bili domaći, došli su iz Tolise i bilo je za očekivati da bi se htjeli vratiti putem kojim su i stigli u Turić. Uzaludno je bilo i uprezanje još jedne volovske zaprege: kola se nisu dala pokrenuti. No, kad su volove umjesto lijevo prema Tramošnici, odnosno Tolisi, ljudi usmjerili desno prema nedalekom turićkom groblju, oni su teret s lakoćom povukli onamo, pa su tako zemni ostaci fra Lovrini pokopani u turićkom groblju.

Danas se fra Lovrin grob nalazi nekako u sredini turićkoga groblja, ispred poveće grobljanske kapelice, posvećene sv. Nikoli Taveliću, koju je kao tramošnički župnik sagradio fra Kruno Pejičić da bi u ovom selu mogao održavati redovite mise i vjeronauk. Svečano otvorenje kapelice, dimenzija 11 x 5.5 m, bilo je 21. kolovoza 1966. godine.

Dugo vremena bio je nad grobom vrlo stari kameni križ, na kojem je bilo napisano: *Ovdi počiva fra Lovro Milanović*. „Pristojan ali jednostavan spomenik“, kako kaže tadašnji tramošnički župnik fra Anto Lapandić, podignut je 13. listopada 1924. godine. Grobnica je tako-

der „izvana malo uređena, ali se grob nije otvarao, niti se unutra išta diralo“. Slova su na spomeniku već za nekoliko godina vrlo izbljedjela i poteško su se mogla razaznavati. Već tada je, dakle, spomenik trebalo obnoviti.

Ipak, dogodilo se to istom 1977., kada je turićki župnik vlč. Mijo Josipović dao da se, u prigodi 170. obljetnice fra Lovrine mučeničke smrti, napravi novi veliki mramorni spomenik i, umjesto staroga, postavi na njegovu grobu. Majstori su spomenik donijeli 24. kolovoza i bio je postavljen do fra Lovrine mlade nedjelje, koja se te godine slavila 28. kolovoza.

„Ove godine vjernici su prvi put obilazili oko novog nadgrobnog spomenika, koji je uz pomoć župljana podigao spomenuti župnik“, piše ljetopisac župe Gornja Tramošnica.

No, možda važnije od samog novog spomenika jest ono što su ispriopjvedili radnici Pavo Pepić Bonin iz Brđana i Mato (Matija) Duvnjak Mijin iz Gornjeg Liporašća. Kada su, naime, oni pripravljali grob za novi spomenik te iskopali cijelu raku i izbacili zemlju, negdje duboko, otprilike ondje gdje je trebalo biti fra Lovrino tijelo, našli su neraspadnut desetak centimetara dug drveni križ, najvjerojatnije s krunice, i dva zuba: jedan potpuno čitav, a drugi oštećen. Našli su također na komadiću stvrdnute gline komadić habita, bio je smeđ... Najzanimljivije je ipak bilo da su radnici tada umjesto neugodnog osjetili ugodan miris koji je izbijao iz unutrašnjosti groba. Obojica su kasnije svjedočili da takav divan miris nikad prije nisu nigdje osjetili.

Na njihovu primjedbu o mirisu, župnik vlč. Josipović je komentirao: *To je dobar znak da je bio svet!* Priča o tome ugodnome mirisu fra Lovrina groba još više je učvršćivala ovdašnje ljude u uvjerenju da je fra Lovro bio doista čovjek Božji, svetac!

Groblje u Turiću
(fra Lovrin grob je ispred kapelice)

Slavlje mise predvodio je fra Nikica Vujica

DONJA TRAMOŠNICA

Komemoracija fra Lovrine mučeničke smrti

Spomendan dvjesto desete obljetnice mučeničke smrti sluge Božjega fra Lovre Milanovića okupio je u petak 3. veljače ove godine u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u Donjoj Tramošnici oko 150 vjernika, kako malog povratničkog stada te župe tako i hodočasnika iz tuzlanskog kraja. Euharistijsko slavlje predvodio je fra Nikica Vujica, član uprave Franjevačke provincije Bosne Srebrene.

Suslavilo je petnaestak svećenika, među kojima i domaći župnik fra Jozo Puškarić i fra Marijan Karaula, vicepostulator kauze sluga Božjega fra Lovre Milanovića. U pozdravnoj riječi župnik fra Jozo je naglasio kako je nazočnost tako malog broja vjernika pokazatelj sadašnjeg stanja većine posavskih župa koje su u nedavnom ratu bile posve opustošene.

Ocrtavajući život i djelo fra Lovre Milanovića fra Nikica je naglasio da trebamo imati na umu da je fra Lovro umro „zbog Sina Čovječjega“, jer je imao životni cilj, ideal zbog kojega mu nije bilo teško odreći se svega, pa i samoga života.

„Onaj tko vjeruje u uskrsnuće i u drugi život vrlo lako prihvaća trenutačne teškoće, bolesti, progonstva i osude pa i samu smrt, kako je to posvjedočio i fra Lovro“, rekao je fra Nikica te podvukao po čemu se kršćani razlikuju od ovoga svijeta. Svijet nas procjenjuje po tome kako predstavljamo svoje kršćanstvo i zato smo pozvani biti dosljedni, radikalni kršćani, koji će dostojno predstavljati kršćanstvo u svoj njegovoj ljepoti i djelatnoj korisnosti.

Pri kraju mise okupljenima se obratio i vicepostulator fra Marijan Karaula potičući prisutne da, uz molitve koje upućuju Bogu po fra Lovrinu za govoru za svoje osobne potrebe, ne zaborave moliti i za sretno privođenje kraju procesa fra Lovrine beatifikacije, koji je započeo prije dvije godine.

B. Lukačević/T. Leutar

FRA VJEKO ĆURIĆ

Bosanski mučenik u Africi

U povodu devetnaeste obljetnice mučeničke smrti misionara fra Vjeko Ćurića slavljen je 31. siječnja 2017. u župnoj crkvi u Osovi tradicionalna sveta misa spomena i molitve. Pred velikim brojem svećenika i vjernika, misno slavlje je predvodio fra Stipan Radić, župnik župe Lepepnica kod Kiseljaka i dekan Kreševskog dekanata. Fra Stipan je u propovijedi kazao:

„Prošle godine, na osamnaestu obljetnicu fra Vjekine smrti, bio sam u Kivumuu i, moleći Gospodina na fra Vjekinom grobu, pomislio sam isto što i danas ovdje s vama: Fra Vjeko je služio Kristu, slušao je njegove zapovijedi, a najveću zapovijed, zapovijed ljubavi, živio je, i svoj život dao žrtvujući se za svoju braću.“

OSVJETLAO OBRAZ CRKVE

Nedavno je papa Franjo tražio javni oprost u ime Katoličke crkve u Ruandi, jer su ondje u sukobima sudjelovali čak i neki svećenici i redovnice iz različitih plemena. Oni su potamnili lice Crkve - rekao je papa. Fra Vjeko ga je, međutim, svojim pomaganjem svima i svojim mučeništvom zaista osvjetlao.

Fra Stipan je pozvao okupljene vjernike da, po uzoru na fra Vjeko, ljube i pomažu jedni druge i da jedni drugima opraštaju grijeha i propuste. „Oprostimo i onima koji su ubili fra Vjeko, jer i on im je sigurno oprostio i moli za njih, kao i za nas. On također moli za svoju crnu braću, za koje je dao život, moli i za nas, za mir u dvjema napaćenim zemljama, Ruandi i BiH. Bog po fra Vjeku daruje čovjeku snagu da se pokrene, daruje mu hrabrost da nadvlada životne prepreke, daruje mu snagu oprosta i dar iskrene molitve i ljubavi za neprijatelje“, rekao je fra Stipan.

Fra Vjeko Ćurić je rođen 26. travnja 1957. u Lupoglavu, župa Osova, općina Žepče. Nakon što je 1982. postao svećenik i potom se godinu

dana pripravljaao za misionarsko djelovanje, došao je 1983. u Ruandu, gdje je postao poznat kao *afrički Oskar Schindler*. Schindler je spasio velik broj Židova tijekom Drugog svjetskog rata, a fra Vjeko je to radio u vrijeme krvavoga rata u Ruandi: spasavao je pripadnike dvaju zaraćenih plemena. Fra Vjeko je ubijen 31. siječnja 1998. u Kigaliju i pokopan je u župnoj crkvi koju je sam on gradio u župi Kiwumu, nedaleko od Kigalija, glavnoga grada Ruande.

Vesna Tadić

Proces kanonizacije ima i financijsku stranu

Službeno proglašavanje u Crkvi nekoga blaženim ili svetim (beatifikacija i kanonizacija) ima za cilj, nakon što se svestrano istraži i osvijetli nečiji život i djelovanje, da se na vidjelo iznese svijetli primjer kreposnog kršćanskog života određene osobe ili njezine junačke smrti za vjeru, i da se dotičnoj osobi javno iskaže dužno štovanje, a vjernicima da se predoči uzor koji bi im bio poticajan za nasljedovanje.

Dakako, to nikako ne služi za stjecanje i kao pokazatelj prestiža bilo neke mjesne Crkve, reda ili redovničke provincije, ili nekog naroda. Da je netko uistinu bio sveta života ili da je umro mučeničkom smrću nije zasluga nikoga drugog doli same dotične osobe, koja se u životu istakla provođenjem kreposna života u herojskom stupnju ili koja je položila život ostajući čvrsta u svojoj katoličkoj vjeri. Ipak, imati više blaženika ili svetaca iz neke sredine može biti određeni pokazatelj vjerskog stanja i duhovnog stremljenja u dotičnoj biskupiji, redovničkoj zajednici, narodu ili kraju.

Ponekad pitanje proglašavanja blaženika i svetaca neki znaju karikirati pa govore kako je za to važno imati dosta novca te da blaženike i, osobito, svece imaju oni koji mogu dobro platiti!

Činjenica jest, za proglašavanje nekoga svetim i za uzdizanje na čast oltara, uz to što se mora uložiti velik trud u istrazi za utvrđivanje i dokazivanje stvarnih činjenica o njegovu životu i djelovanju, moraju se uložiti i znatna novčana sredstva u samo istraživanje. Isto tako određena novčana sredstva se moraju uložiti i za odvijanje samog službenog postupka, od njegova otvaranja pa do zaključenja,

kako na biskupijskoj razini tako i u rimskoj fazi, u Kongregaciji za kauze svetih. A sve to može trajati, i redovito traje po više godina, a ponekad i desetljećima, što utječe na povećanje izdataka.

U svakom slučaju, da netko bude proglašen blaženim ili svetim ne može niti smije biti odlučujuće što se to može ili ne može 'platiti'. Ali s druge strane, nemogućnost 'plaćanja' (uz nepostojanje stručnih osoba koje bi radile na pripremanju i vođenju postupka beatifikacije i kanonizacije) može biti razlogom da se za nekoga ne provede nužna istraga i ne pokrene ili ne dovede do kraja propisani postupak, jer nema nikoga tko bi to financijski podržao. Možda je u tome i odgovor što mi u Bosni nemamo više svojih blaženika i svetaca ili što se neki postupci i ne otvaraju, odnosno što predugo traju!

Fra Velimir Blažević

Red je na našem naraštaju

Kada sam pročitao knjigu dr. fra Ignacija Gavrana *Suputnici bosanske povijesti* ostao sam pod snažnim dojmom da u svoj povijesti naše provincije Bosne Srebrene nije bilo djeteta, mladića, djevojke, muža, žene, starca, starice, muška ili ženske, a da nije, na ovaj ili onaj način, bio mučenikom. Bosna i Hercegovina je zemlja krvlju, suzama i znojem natopljena i grobovima napunjena. Ne samo bivši nego i sadašnji naraštaji žive od te proljevane krvi svojih pređa i svojih očeva.

Malo je čudno, a bit ću malo drzak pa ću kazati, i sramotno da uz toliko mnoštvo svjedoka i krvnih svjedočanstava, da mi franjevci provincije Bosne Srebrene nemamo još niti jednoga autentičnog domaćega blaženika, proglašenoga za sveopću Crkvu, premda smo već više od 730 godina prisutni na tlu Bosne i Hercegovine.

Istina je i to, toliko su puta naši franjevački samostani i rušeni i paljeni, naše župne crkve opljačkane i obeščašćene, a s njima i silno kulturno blago ili odneseno ili uništeno. Ostali smo bez tolikih dokumenata, knjiga i svega drugog povijesnog blaga i materijala. Silno osiromašeni, jedva smo u pojedinim vremenskim razdobljima preživjeli. Sve je to istina. Ali, za volju istini, ima i naše aljkavosti, neodgovornosti, ravnodušnosti i nezainteresiranosti, pa smo možda očekivali da će netko drugi to za nas učiniti. A jasno je da neće!

Čini mi se, došao je red na ovaj naraštaj franjevaca da osvijetli svoju prošlost, sagleda svoju sadašnjicu i odredi se za budućnost. Na dobrom smo putu, krenuli smo da od naše tolike subraće barem neka sutra budu uzvišena na oltarima svete Crkve kao blaženi ili sveti. Dvojica su braće već sluge Božje, ali za njih je proces pokrenut izvan domovine: fra Šimun Filipović i fra Augustin Augustinović.

Fra Lovro je naš prvijenac, naš prvi kandidat za koga je u domovini pokrenut proces prije dvije godine.

Nadajmo se da će upravo on uskoro biti naš prvi službeno proglašeni svetac!

Fra Gabrijel Tomić

Fra Lovro na putu svetosti

Koliko putova svetosti čeka bosanske franjevice u njihovoj bogatoj i teškoj povijesti!? Na *bespućima povijesne zbilje* mnogi od njih čekaju bolja i pravednija vremena u kojima će se prepoznati njihova svetost i veličina.

Kad razmišljamo o životu jednog, u duhovnosti prosječnog redovnika, slutimo da tu ima one odvažnosti koju je Krist zatražio od mladića što ga je upitao što mu treba činiti da bi baštinió život vječni. Umjesto odgovora, Isus mu je uzvatio protupitanjem u kome je sadržan i odgovor: A što propisuje Mojsije?

Kad je mladić odgovorio, Isus ga je zavolio. To mu je bilo dovoljno za život vječni, ali ako želi biti savršen/svet treba još mnogo više: ostaviti sve i poći za njim!(Usp. MK 10,17-22)

U životu fra Lovre Milanovca upravo je bila naglašena ova druga Isusova želja: „Pođi za mnom,,“! Ostavio je sve i izložio se životnim opasnostima svoga vremena! Svima su nam poznata ... !

U blizini kuća svojih ljudi, vjernika (u Turiću – obitelj Zetić), susreo se s mrziteljem i vjernika i njihovih učitelja. Podmukla mržnja mu je oduzela život, a to je dovoljno za svaki proces! Isus je takve nazvao savršenim/svetima!

O tome nam dovoljno svjedoči glas naroda/ *vox populi*, ne samo sela Turića i župe Tramošnice. Njihove su molitve i svjedočenja moćna potpora na putu svetosti fra Lovre Milanovića.

Fra Petar Matanović

SVJEDOČENJA

Poštovani poštovatelji Sluge Božjega fra Lovre Milanovića,

U procesu beatifikacije veoma su važne dvije vrste svjedočenja ljudi.

Jedna vrst su ispovijesti onih koji su, po njihovu čvrstom uvjerenju, dobili od Boga neku milost po zagovoru Sluge Božjega. O tome oni daju osobno potpisanu izjavu pod prisegom da zaista govore istinu.

Druga vrst je svjedočenje o tzv. fama sanctitatis (glasu o svetosti), tj. o tradiciji spontanog pučkog štovanja Sluge Božjega i prije nego je Crkva pokrenula postupak beatifikacije.

Pozivamo Vas, stoga, da nam šaljete svoja svjedočenja bilo o sjećanju kakva je u Vašoj obitelji ili Vašem kraju bila tradicija fra Lovrina štovanja, bilo o eventualnoj milosti koju ste od Boga primili po fra Lovrinom zagovoru.

Vaša svjedočenja objavljuvat ćemo u ovoj rubrici.

Glasilo Vicepostulature
sluge Božjega
fra Lovre Milanovića

FRA LOVRO

Nakladnik:

Vicepostulatura sluge Božjega
fra Lovre Milanovića, Franjevačka 6,
71000 SARAJEVO

Uređuje uredništvo:

Pero Brkić, Mirko Filipović,
Marijan Karaula

Glavni urednik:

Marijan Karaula
Mirko Filipović

Lektura:

Mirko Filipović

Grafički urednik:

Miodrag Spasojević Štrika

Adresa uredništva:

Vicepostulatura sluge Božjega
fra Lovre Milanovića, Franjevačka 6,
71000 SARAJEVO

E-mail adresa:

marijankaraula@bih.net.ba

Telefon:

+387 (0)33 232 884; mob. 063 294 852

Tisak:

SUTON, Široki Brijeg

Novčana se pomoć za proces i glasilo može uplatiti na adresu: Franjevački provincijalat Bosne Srebrene, Zagrebačka 18, 71000 Sarajevo,

Za tuzemstvo:

Transakcijski račun: 3385702200205779

Za inozemstvo:

Račun: 25016164101

BIC-SWIFT: UNCRBA 22

IBAN: BA393380604815378802

Naziv banke: UniCredit banka d.d. Mostar, Poslovnica Sarajevo, Zagrebačka 2-4

Svrha: Za postupak beatifikacije fra Lovre Milanovića

Svakodnevna slika u Donjoj Tramošnici
- molitva pred fra Lovrinim kipom

Za rastanak

pa... Sretan vam put, ujaci!
Čekaju vas rane i jauci,
al' i duša narodna, meka
riječi utjehe i nade čeka.

Ponesite strpljivost sv. Franje
i vječnu nadu i ufanje
da ovaj narod nitko satro nije
dok ga Božje sunce grije.

K'o nekad majke, rasplest ćemo kose,
molitve naše nek vam krila nose.
Nek vas sunce zlati a mjesec srebreni
za ponos Bosnu, narod ispaćeni.

Izrovana zemlja vaša djela čezne
i krsnu vodu mlijeko materino.
Jačajte pleća, prigibajte koljeno
jer opet zoveš Bože, domovino!

Ranka NOVOSEL